

Skolu celtnieks Latgalē

Jersikas pagasta Rīta bibliotēkā aplūkojama pastāvīga izstāde par trijiem šī pagasta ievērojamiem cilvēkiem — rakstniekiem Jāni Bucenīku, Ignatu Muižnieku un sabiedriski politisko darbinieku Andreju Švirkstu.

23. maijā apritēja 100 gadi kopš Andreja Švirksta dzimšanas. Skolotājs, pašvaldību un sabiedriskais darbinieks, Triju Zvaigžņu ordeņa un «Aizsargu nopelnu krusta» ordeņa kavalieris dzimis Jersikas pagasta Šlosbergos astoņu bērnu ģimenē. Mācījies vietējā Cargrades pamatskolā, pēc tam Līvānu pilsētas skolā. Beidzis skolotāju kursu, ieguva tiesības strādāt par skolotāju un mācīja bērnus Līvānu apkārtnes skolās. 1920. gadā Andreju Švirkstu ievēlēja Rēzeknes un Daugavpils apriņķu pašvaldībā, kur strādāja dažādos amatos. Bija Daugavpils apriņķa vecākais, bet 1938. gadā, kad iepriekšējais Daugavpils pilsētas galva tika pārcelts uz Rīgu tautas labklājības ministra amatā, Andrejs Švirksts kļuva par Daugavpils pilsētas galvu.

Andreja Švirksta ieguldījums apriņķa un Daugavpils, kopumā — arī visas Latgales, attīstībā saglabājies tā laika dokumentos, laikabiedru, tuvinieku atmiņās. Daugavpils apriņķis toreiz ir bijis lielākais Latgalē. Lielu vērtību Andrejs Švirksts veltījis skolu celtniecībai, viņa nopelns — arī skola Sutros, viņš gādāja, lai jaunas skolas uzceltu Jersikā, Indrā, Līvānos un citur, slimnīcas lauciniekiem.

1940. gads Latgalē ieņāca ar precīgu un pacilājošu notikumu — Latgales Dziesmu svētkiem. Diemžēl 15. un 16. jūnijus reizē kļuva par brīvās Latvijas beigu datumu. Jau 17. jūnijā pāri robežai sāka ieplūst sarkanās armijas tanku kolonnas. Taču pirms tam Latgale rosīgi gatavojās saviem Dziesmu svētkiem, to rīcības komitejas priekšsēdētājs bija Andrejs Švirksts. Viņa vadībā tika būvēta Dziesmu svētku estrāde Stropos, paplašināta šoseja, tajā pašā laikā viņš atbalstīja telpu ierīkošanu muzejam. Daugavpils Skolotāju institūta skolotājs O. Kalējs bija daudz nodar-

bojies ar arheoloģiskajiem izrakumiem Jersikas pilskalnā, savācis bagātīgu Latgales keramikas kolekciju, ko vēlējās parādīt Dziesmu svētku laikā. Šim nolūkam ar A. Švirksta atbalstu tapa telpas muzeja vajadzībām.

Dziesmu svētku noslēgumā vēl izskanēja A. Švirksta uzruna viesiem, dziedātājiem, kurā viņš izteica cerību, ka novada ļaudis «strādās ar vēl lielāku dedzību un neapsīks darbā par latviskās kultūras vairošanu, par savas dzīves celšanu».

Jau 10. jūlijā iekšlietu ministrs V. Lācis un Pašvaldību departamenta direktors parakstīja rezolūciju par Andreja Švirksta atbrīvošanu no amata. Viņš, visu mūžu sevi izjūdzams arī kā zemnieku, devās uz savām lauku mājām, kurās 1941. gada 14. jūnija naktī ielauzās čekisti, apcietināja un aizveda uz neatgriežamos dzimtenē. Bez tēva palika divas mazās meitiņas. Māte bija mirusi agrāk. Safabricētā krimināllieta apvainoja galvenajā «noziegumā» — godīgā, pēc labākās sirdsapziņas veiktā pilsētas galvas pienākumu pildīšanā, rūpēs par iedzīvotājiem.

Kirova apgabala prokurors un drošības komitejas priekšnieks izteica priekšlikumu — piespriest nāves sodu, taču PSRS Iekšlietu tautas komisariāta īpašā apspriede (troika) piesprieda viņam desmit gadus ieslodzījumā. Taču smagais darbs, pazemojumi, ciešanas salauza Latgales dēlu. No Sibīrijas viņš neatgriezās. Andrejs Švirksts nomira 1955. gada 3. oktobrī Gorkijas apgabala Tusarī.

Andreja Švirksta meitas, turpinot vecāku tradīcijas, kļuva par skolotājām, pēc gadu desmitiem viena no meitām ar saviem bērniem devās tālajā ceļā pie tēva kapa. Pat pēc 35 gadiem vietējie iedzīvotāji tikai ar labiem vārdiem pieminējuši Andreju Švirkstu no Jersikas.

L. Rancāne

Materiāls sagatavots, izmantojot rajona galvenās bibliotēkas novadpēminiecības fondā esošās ziņas.